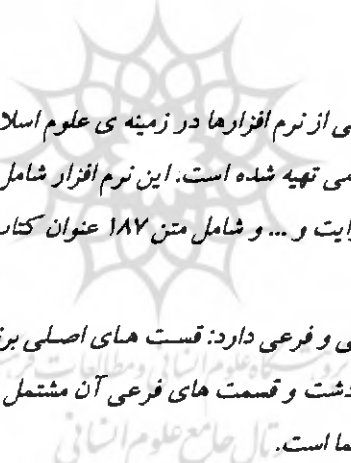


معرفی نرم افزار نور ۲

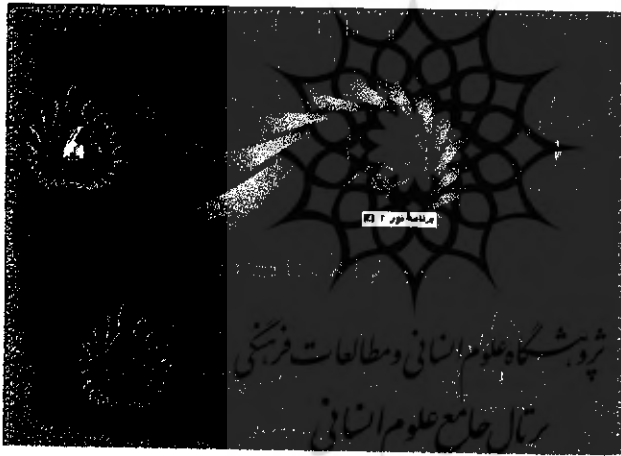
• ناصر حیدرزاده *

چکیده: نرم افزار نور ۲ یکی از نرم افزارها در زمینه ی علوم اسلامی است که توسط مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی تهیه شده است. این نرم افزار شامل مهم ترین منابع شیعه در موضوعات مختلف حدیث، روایت و ... و شامل متن ۱۸۲ عنوان کتاب و رساله از ۹۰ نویسنده مسلمان است.

این نرم افزار ۲ قسمت اصلی و فرعی دارد: قسمت های اصلی برنامه شامل نمایش متن، جستجو، آیات، لغت نامه و یادداشت و قسمت های فرعی آن مشتمل بر اطلاعات جانبی برنامه، درباره ی مرکز امکانات و راهنما است. تال جامع علوم انسانی مهم ترین بخش این نرم افزار بخش جستجو است که دارای امکانات و مزایای متعددی است. در این بخش چندین دامنه جستجو وجود دارد که با استفاده از هر کدام می توان منابعی خاص را انتخاب کرد و عبارتند از: کتاب، مولف، زمان، محیط و محتوا.

در جستجوی ترکیبی که مهمترین نوع جستجو در این بخش است عملگرهای بسیار وجود دارد که می توان با استفاده از آنها کلمات و عبارات را به اشکال گوناگون جستجو نمود. برخی از ای عملگرها عبارتند از: علامت فاصله، علامت ترکیب عاطفی، علامات ترکیب فصلی، علامات ترکیب عطفی مرتب و ...

در بخش آیات امکان عرضه متن قرآن کریم وجود دارد ترتیب مصحف، الفبایی از ابتدا و انتها، گزینش آیات و فهرست ریشه های قرآن و فهرست کلمات قراء، از دیگر بخش های مهم این قسمت یکی دیگر از خصوصیات مهم این برنامه این است که بین متن و لغت نامه ارتباطی پویا وجود دارد یعنی عنداللزوم می توان لغت نامه مراجعه کرد. قسمتهای فرعی برنامه هم در مورد اهل بیت، کتابشاهسی کتابهای موجود در برنامه و ... اطلاعات سودمندی وجود دارد که با استفاده از آن هم می توان به توضیحاتی راجع به قسمت های دیگر دست یافت. در این مقاله مطالب دیگری راجع به ویژگیها و امکانات برنامه نرم افزاری نور ۲ مطرح شده است که آگاهی از آنها می تواند سودمند باشد.



در میان علوم اسلامی، دانش های مرتبط با قرآن و حدیث از مهم ترین و قابل توجه ترین آنها به شمار می رود. علما و

دانشمندان همواره به این علوم گرانبها پرداخته اند و سعی کرده اند متون قرآنی و حدیثی را هرچه کامل تر جمع آوری کنند و در اختیار علاقمندان قرار دهند و در این راه از هیچ تلاشی دریغ نکرده اند.

امروزه، با پیدایش رایانه و فراگیر شدن آن، استفاده از این فن آوری نیز در حال گسترش است. مزایایی چون، دسترسی به منابع فراوان، سرعت زیاد، جستجوی دقیق و در عین حال سهولت بکارگیری آن، هر پژوهشگر و محقق را به استفاده از

آن برمی‌انگیزد. بر همین اساس، تولید و بهره‌گیری از نرم افزارهای رایانه‌ای در سال‌های اخیر، رشد و شتاب فراوانی داشته است. نرم افزارها انواع مختلفی دارند که یکی از آنها نرم افزارهای اطلاعاتی است. در حال حاضر در بیشتر دانش‌های بشری از این تکنولوژی استفاده‌های زیادی می‌شود که از جمله ذخیره حجم عظیمی از منابع اطلاعاتی بر روی لوح‌های فشرده‌ای است که به آنها CD می‌گویند. از چندی پیش استفاده از این وسیله در زمینه علوم اسلامی آغاز شده و بحمدالله تاکنون کارهای خوبی در این زمینه صورت گرفته است و نرم افزارهای نسبتاً زیادی با قابلیت‌های گوناگون تهیه شده که علاقمندان می‌توانند به آنها مراجعه کنند.

برخی افراد که در زمینه علوم اسلامی فعالیت دارند به دلیل آشنا نبودن با مزایا و قابلیت‌های این نرم افزارها قادر نیستند استفاده مطلوب و بهینه‌ای از آنها داشته باشند. از این رو نه تنها در وقت آنها صرف‌جویی نمی‌شود بلکه در برخی موارد وقت زیادی از آنها تلف می‌شود و در نهایت هم نمی‌توانند تحقیق مناسب و مطلوبی ارائه دهند.

سعی ما بر این است که برای آشنایی محققان و دانش پژوهان، طی سلسله مقالاتی به معرفی بهترین نرم افزارهایی که هم‌اکنون موجود و در دسترس علاقمندان است بپردازیم. نرم افزاری که بنا داریم در این مقاله آن را معرفی کنیم نرم افزار نور ۲ است.

معرفی کلی

نرم افزار نور ۲ که توسط «مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی» تهیه شده است، یکی از بهترین نرم افزارها در زمینه علوم اسلامی است. این نرم افزار شامل مهم‌ترین منابع شیعه در موضوعات مختلف حدیث، تفسیر و ... است و حاوی

متن ۱۸۷ عنوان کتاب و رساله (در مجموع ۴۴۲ جلد) از ۹۰ نویسنده معروف مسلمان است. مهم‌ترین این منابع عبارتند از: قرآن، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه، کتب اربعه، وسائل الشیعه، مستدرک الوسائل، بحار الانوار، مصادر بحار الانوار و... در این نرم‌افزار دو قسمت اصلی و فرعی وجود دارد. قسمت‌های اصلی برنامه عبارتند از: ۱- نمایش متن ۲- جستجو ۳- آیات ۴- لغت‌نامه ۵- یادداشت.

قسمت‌های فرعی آن شامل موارد ذیل است: ۱- اطلاعات جانبی برنامه ۲- دربارهی مرکز (تحقیقات کامپیوتری) ۳- امکانات ۴- راهنما.

این نرم‌افزار یکی از زیباترین نرم‌افزارهای موجود است و مزیت‌های فراوان آن، هر کاربری را به استفاده از آن ترغیب می‌کند. حال ضمن معرفی بخش‌های مختلف این نرم‌افزار، با مزایا و قابلیت‌های آن بیشتر آشنا می‌شویم.

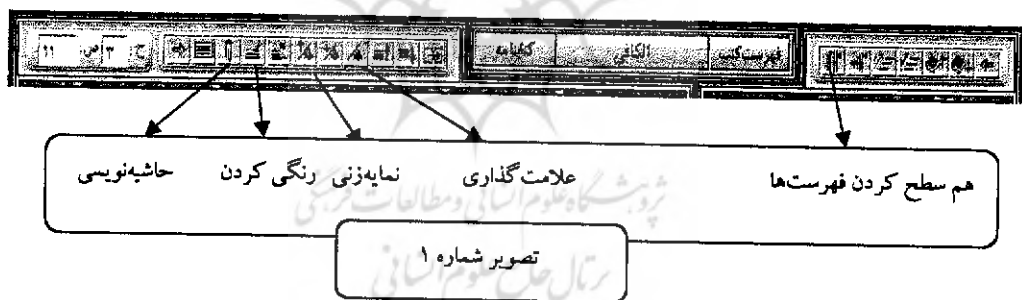
قسمت‌های اصلی

۱- نمایش متن

در بیشتر نرم‌افزارها بخشی وجود دارد که با استفاده از آن مطالب موجود در متن نمایش داده می‌شود. در این نرم‌افزار نیز بخش نمایش متن وجود دارد که می‌توان از طریق آن متن یک کتاب را مشاهده کرد. معمول‌ترین نوع استفاده از این بخش برای مطالعه است؛ یعنی، همان‌طور که می‌توان به یک کتاب مراجعه کرد و آن را مطالعه نمود، می‌توان کتاب مورد نظر را از طریق دامنه کتب انتخاب کرد و مورد مطالعه قرار داد. استفاده از این نرم‌افزار- برای مطالعه - مزایایی دارد که دانستن آن بسیار مفید است. از جمله این که بیشتر مطالب موجود در این برنامه اعراب‌گذاری شده است که این امر به فهم بهتر مطالب کمک زیادی می‌کند. همچنین زیبایی‌های تصویری که در این نرم‌افزار بکار رفته بسیار جالب و چشم‌نواز است. خصوصاً این

که هر قسمت از متن با یک رنگ مشخص از دیگر قسمت‌ها متمایز شده است. بطور مثال سند احادیث با رنگی متفاوت از رنگ متن حدیث نمایش داده می‌شود و یا این که آیات قرآن از متن احادیث جدا شده و با رنگ دیگر به نمایش درآمده است.

علاوه بر این، کاربر در حین مطالعه می‌تواند از امکانات ارزشمند دیگری نیز بهره گیرد. بطور مثال وقتی شما کتابی را مطالعه می‌کنید از این مطالعه هدفی دارید مثلاً در ضمن مطالعه می‌خواهید جاهایی از متن را علامت‌گذاری کنید و بعداً به آنها مراجعه کنید یا این که قصد فیش برداری ندارید و فقط می‌خواهید نشانه‌هایی را در متن کتاب بگذارید تا بعداً به جای مراجعه به فیش‌ها، به متن کتاب و آن نشانه‌ها رجوع کنید.



در این نرم‌افزار در قسمت بالای صفحه در بخش نمایش متن، علائمی بدین منظور قرار داده شده است که می‌توان آنها را در هر جای متن که نیاز داشته باشیم قرار دهیم. حال اگر بخواهیم بین این علائم که در متن قرار دارد جابجا شویم می‌توان توسط دو نشانه قبل و بعد - که در همان قسمت قرار دارند - این کار را انجام داد. (تصویر شماره ۱) این علائم تا زمانی که آنها را از بین نبرده‌ایم در متن باقی می‌مانند و هرگاه بخواهیم آنها را از بین ببریم می‌توانیم با قرار دادن مکان‌نما در آن

محل و تأیید نشان مربوط به آن در بالای صفحه آن را دوباره به حالت اول برگردانیم.

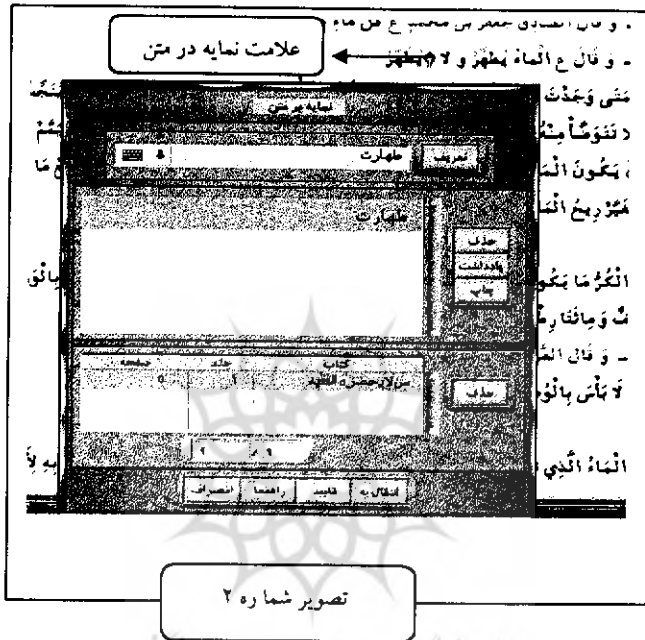
یکی دیگر از مزایای این بخش این است که می‌توان قسمت‌هایی از متن کتاب را رنگی کرد و به هر رنگ یک نام و عنوان خاص داد، مثلاً اگر بخواهیم مطالب مربوط به یک موضوع خاص را از دیگر مطالب جدا کنیم، ابتدا مطالب مربوط به آن را انتخاب می‌کنیم، سپس گزینه «رنگی کردن» را با استفاده از علائم بالای صفحه برمی‌گزینیم تا صفحه انتخاب رنگ نمایان شود. آنگاه گزینه مورد نظر را تأیید می‌کنیم. صفحه‌ای نمایان می‌شود که دو بخش دارد: بخشی مربوط به انتخاب رنگ و بخشی برای نوشتن عنوان. پس از انتخاب نام یا عنوان برای قسمت مورد نظر، گزینه انتخاب رنگ را تأیید کرده و رنگ مورد نظر را برمی‌گزینیم.

در صورتی که بخواهیم متن یا متن‌های دیگری را با همان رنگ بینیم با اشاره روی هر یک از رنگ‌ها و انتخاب و تأیید آن، متن انتخابی به همان رنگ دیده خواهد شد.

هنگام تغییر رنگ در صورتی که عنوانی قبلاً انتخاب شده باشد و دوباره آن را برگزینیم با پیغام «توجه! این رنگ یا عنوان قبلاً انتخاب شده است» مواجه می‌شویم.

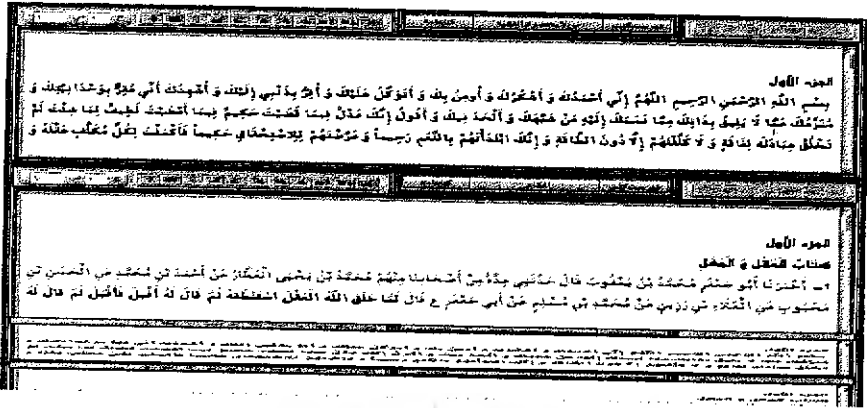
مزیت دیگر این بخش، امکان «نمایه‌زنی بر متن» است؛ یعنی می‌توان برای قسمت‌های مختلف کتاب، عناوینی انتخاب کرد تا در زمان لزوم به آنها مراجعه نمود. مثلاً می‌توان یک کتاب حدیثی را موضوع‌بندی و دسته‌بندی کرد؛ به این شکل که هر قسمت از متن را که بخواهیم انتخاب می‌کنیم و با زدن گزینه نمایه‌زنی - که محل آن در بالای صفحه است - برای آن نمایه تعریف می‌کنیم.

پس از انتخاب این گزینه، صفحه‌ای ظاهر می‌شود که عنوان قسمت انتخاب شده در آن نوشته می‌شود. در هنگام مطالعه هرگاه به این قسمت - که برای آن نمایه تعریف کرده ایم- برسیم با دیدن عنوان نمایه به موضوع آن پی می‌بریم. (تصویر شماره ۲)



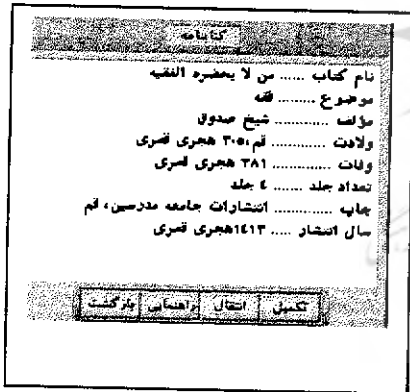
از دیگر مزایای مهم این بخش امکان «حاشیه نویسی بر متن» است. همان‌طور که در حین مطالعه یک کتاب می‌توان بر آن حاشیه، شرح، نقد و... نوشت، در اینجا نیز - در صورت تمایل - می‌توانیم این گزینه را انتخاب و در صفحه‌ای که به دنبال آن نمایان می‌شود، مطالب مورد نظر خود را یادداشت کنیم و بعداً به آن مراجعه کنیم. در این نرم‌افزار میان متن و لغت‌نامه ارتباطی پویا وجود دارد؛ یعنی هرگاه به لغتی برخورد کنیم که معنی آن را ندانیم با کلیک راست کردن روی آن لغت و انتخاب گزینه لغت‌نامه می‌توان معنای آن را از سه کتاب لغت موجود در برنامه بدست آورد. امکان «مقایسه متن کتب» نیز مزیت دیگر این برنامه است. به وسیله این

قابلیت تنها امکان انتخاب دو کتاب و مقایسه آنها با یکدیگر وجود دارد. پس از انتخاب هر دو کتاب باز دن گزینه مقایسه این عمل صورت می گیرد. (تصویر شماره ۳)



تصویر شماره ۳

در صورتی که به اطلاعات اجمالی پیرامون کتابی نیاز داشتیم از طریق گزینه «کتابنامه» این اطلاعات قابل دسترسی است. در صورت نیاز می توان این اطلاعات را با استفاده از گزینه انتقال به بخش یادداشت منتقل کرد همچنین با انتخاب گزینه «تکمیل» می توان به اطلاعات جامع تری



تصویر شماره ۴

پیرامون کتاب و نویسنده آن دست یافت. (تصویر

شماره ۴)

در بخش نمایش متن پس از انتخاب کتاب مورد نظر و وارد کردن مشخصات آن فهرستی از عناوین آن کتاب به صورت درختی در سمت راست صفحه باز می شود

این فهرست شامل دو قسمت است: الف - تصویر کتاب و زیر مجموعه‌های آن که قابلیت باز و بسته شدن را دارا هستند ب - عنوان کتاب در مقابل هر تصویر ویژگی دیگری که در بخش فهرست قابل ذکر است باز کردن فهرست‌های هم سطح است. این قابلیت به ما امکان می‌دهد تا بتوانیم یک ردیف از زیر مجموعه‌های عنوان جاری و همه عناوین هم طبقه آن را باز کنیم.

از دیگر قابلیت‌ها و مزایای خوب این برنامه آن است که می‌توان متن کتاب مورد مطالعه را با فهرست آن منطبق ساخت. این کار توسط نشانه‌هایی که در بالای صفحه موجود است امکان پذیر است. (تصویر شماره ۱) همچنین امکان انتخاب نوع و اندازه خطوط نیز وجود دارد.

پس از مطالعه متن مورد نظر، در صورت نیاز می‌توانیم از مطالب مورد نیاز فیش برداری کنیم. برای این کار پس از انتخاب مطالب مورد نظر با زدن گزینه «انتقال» آنها را به بخش «یادداشت» منتقل می‌کنیم.

۲- یادداشت

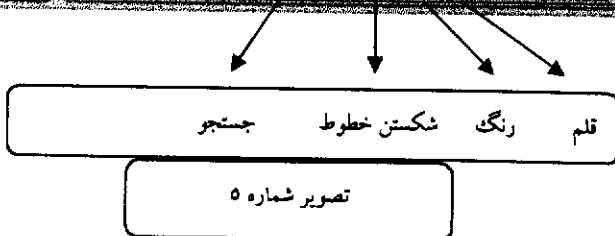
پس از این که مطالب مورد نظر را انتخاب کردیم و با استفاده از گزینه «انتقال» یا از طریق کلیدهای انتقال **Ctrl+ Insert** و **Shift + Insert** مطالب را به بخش یادداشت منتقل کردیم - در صورت نیاز- می‌توان تغییراتی را در مطالب خود به وجود آوریم. به عنوان مثال مطالبی را حذف، اضافه یا ویرایش کنیم.

پس از اعمال تغییرات لازم، می‌توانیم مطالب خود را ذخیره کنیم. برای این کار، با انتخاب گزینه «ذخیره»، نام فایل را - در محل مورد نظر- تایپ می‌کنیم. پیش از تایید می‌توان فرمت مطالب را مشخص کرد. امکان انتخاب نوع فرمت یکی از مزیت‌های بسیار خوب این برنامه است. مثلاً اگر با زرنگار یا **Word** کار می‌کنیم

می‌توانیم با تأیید هر کدام، نوع فرمت کارمان را انتخاب و در محیط زرنگار یا word آن را مشاهده کنیم و مورد استفاده قرار دهیم بدون آنکه نیازی به مبدل داشته باشیم.

یکی دیگر از امکانات این بخش امکان جایگزینی عبارت، کلمات و حروف با متن دیگر است. با فعال کردن این قسمت عناوین زیر در اختیار ما قرار می‌گیرد:

- ۱- همه: با یک دستور همه موارد موجود در فایل را جایگزین می‌کند.
- ۲- جایگزینی: اولین مورد را جایگزین می‌کند و برای موارد بعد منتظر فرمان می‌ماند و با هر بار تأیید یک مورد را جایگزین می‌کند.
- ۳- جستجو: تک تک موارد را پیدا می‌کند و با انتخاب هر مورد آن را جایگزین می‌کند. یکی دیگر از مزایای این بخش، امکان تغییر رنگ است یعنی می‌توان رنگ زمینه محیط یادداشت و رنگ متن را تغییر داد. علاوه بر این، امکان انتخاب و تغییر قلم هم وجود دارد؛ یعنی با انتخاب گزینه «قلم»، امکان استفاده از شش نوع قلم (نسخ ۱، نسخ ۲، نسخ ۳، نسخ ۴، تیترا ۱ و تیترا ۲) در اختیار ما قرار می‌گیرد «حفظ وضعیت سطرها» «شکستن خطوط»، «جستجو» از دیگر قابلیت‌های این بخش است. (تصویر شماره ۵)



۳- جستجو

مهم‌ترین خواسته یک محقق از نرم‌افزارهای تحقیقاتی و بیشترین کاربرد آنها، قابلیت جستجو در این برنامه‌هاست. برنامه نور ۲، در این بخش، از قابلیت‌ها و مزایای بسیاری برخوردار است که در ادامه به بیان برخی از آنها می‌پردازیم.

چنان‌که می‌دانید هر جستجویی یا در متن کتب است یا در فهرست آن. در این برنامه هم امکان جستجو در فهرست وجود دارد و هم امکان جستجو در متن.

جستجو در فهرست

این نوع جستجو - همان‌گونه که از نامش پیداست - در فهرست و عناوین کتاب‌ها صورت می‌گیرد. کاربرد جستجو در فهرست، بیشتر در مواقعی است که می‌خواهیم بدانیم که راجع به یک موضوع، چه عناوین و باب‌هایی در یک کتاب وجود دارد؛ یعنی به عناوین و باب‌های مربوط به یک موضوع خاص دست پیدا کنیم. این یک نوع جستجوی موضوعی است.

با انتخاب این گزینه، فهرستی از عناوین و سر فصل کتاب‌هایی که در برنامه بصورت فعال وجود دارد بر اساس ترتیب الفبایی مشاهده می‌شود. هنگامی که این فهرست فعال باشد جستجو و فهرست‌سازی - که شرح آن در بخش "گروه‌های فهرست‌سازی" خواهد آمد - در عناوین کتب صورت می‌گیرد. در این قسمت می‌توان هر کلمه‌ای را انتخاب و مورد جستجو قرار داد. در مقابل هر کلمه تعداد تکرار آن کلمه در کتب فعال برنامه آمده است.

جستجو در متن

برخی مواقع ممکن است تنها بخواهیم فهرست کتب را جستجو کنیم مثلاً می‌خواهیم بدانیم که راجع به یک موضوع در عناوین کتب مختلف چه مطالبی آمده است. به این نوع جستجو، جستجو در فهرست گفته می‌شود که توضیح آن گذشت. ولی همیشه با مراجعه به عناوین و فهرس نمی‌توان به مطالب مورد نیاز دست یافت. در این صورت باید به جستجو در متن کتب پرداخت. با فعال نمودن این گزینه فهرست کلمات موجود در متن کتب فعال برنامه، بصورت الفبایی مشاهده می‌شود. هنگامی که این فهرست فعال باشد جستجو یا فهرست‌سازی در متن کتب فعال انجام می‌شود.

در این قسمت نیز می‌توان هر کلمه‌ای را انتخاب و جستجو کرد. در فهرست کلمات متن کتابهای فعال نیز، تعداد تکرار آن کلمات در متن آنها قید می‌شود.

جستجو در محدوده‌ای خاص

در این برنامه پنج دامنه جستجو وجود دارد که عبارتند از:

۱- کتاب: از این طریق می‌توان دامنه جستجو را به یک یا چند کتاب یا جلد‌های خاصی از یک کتاب محدود کرد. در این برنامه هفت عنوان از کتاب‌ها از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و در آغاز دامنه قرار گرفته‌اند. سپس مآخذ و مصادر بحارالانوار و ... به ترتیب الفبایی قرار دارند.

علاوه بر این، چهار دامنه دیگر نیز شامل کتب تفسیری، کتب رجال، کتب دعا و کتب غیرحدیثی در این بخش تعریف شده است که می‌توان - در صورت نیاز - از آنها استفاده کرد. در این صورت با انتخاب گزینه «کتب تفسیری»، کتبی مانند: تاویل الآیات، تفسیر عیاشی، تفسیر قمی، تفسیر فرات، فقه القرآن و ... فعال

می‌شوند و با انتخاب گزینه «کتب رجالی»، کتبی چون: رجال نجاشی، فهرست شیخ طوسی، رجال شیخ طوسی، رجال ابن غضائری، رجال برقی، رجال کشی، خلاصه علامه حلی و . . . فعال می‌شوند.

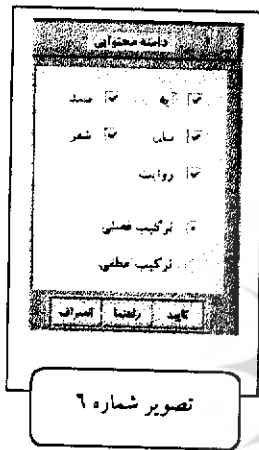
۲- مولف: با انتخاب این گزینه صفحه‌ای آشکار می‌شود که در آن نام مولفین ذکر شده است و با انتخاب نام هر مولف کتب وی به دامنه افزوده می‌شود.

۳- زمان: با استفاده از این گزینه امکان تعیین محدوده زمانی برای کتب تألیف شده در قرون مختلف وجود دارد، مثلاً می‌توان با استفاده از این گزینه فقط کتاب‌هایی را که در قرن اول نوشته شده‌اند انتخاب نمود.

۴- محیط: با استفاده از گزینه دامنه محیطی، می‌توان حاصل جستجوی قبلی را زمینه جستجوی بعدی قرار داد. به عبارت دیگر، با استفاده از این گزینه می‌توان دامنه جستجو را به شکل‌های مختلف محدود کرد و هرچه سریع‌تر به مطلب مورد نظر دست یافت. بر اساس این قابلیت می‌توان به جای کتاب، برخی ابواب کتب یا مطالب جستجو شده قبلی را مبنای جستجوی بعدی خود قرار داد و عملیات جستجو را در آنها انجام داد. شیوه استفاده از این قابلیت در قسمت‌های «جستجو در متن» و «جستجو در فهرست» با یکدیگر متفاوت است. پس از آنکه محیط‌های جستجو را بررسی کردیم به این تفاوت خواهیم پرداخت.

۵- محتوا: یک متن حدیثی شامل سند، متن حدیث، بیان (شرح و توضیح) مولف و آیات و اشعاری است که در حدیث بکار رفته است. از این‌رو می‌توان زمینه جستجو را مختص به برخی از این موارد کرد. این ویژگی بسیار خوبی است زیرا یک واژه ممکن است در جاهای مختلفی بکار رفته باشد مثلاً کلمه «الله» یکجا جزء آیه است، یکجا در ضمن سند حدیث آمده، گاهی در متن روایت ذکر

شده و گاه نیز در قسمت توضیحات مولف آمده است. ولی چه بسا پژوهشگر فقط نیاز به تحقیق در یک ناحیه داشته باشد، مثلاً می‌خواهد واژه «الله» را فقط در آیات یا در آیات و سند احادیث مورد جستجو قرار دهد. لذا در حالت اول فقط آیات را ذکر می‌کند ولی در حالت دوم علاوه بر آیه، سند را نیز می‌آورد.



در این بخش علاوه بر این مزیت، قابلیت دیگری نیز وجود دارد و آن استفاده از ترکیب‌های عطفی و فصلی است. ترکیب فصلی، کلماتی را انتخاب می‌کند که حداقل در یکی از گزینه‌های انتخاب شده وجود دارند. ترکیب عطفی، کلماتی را انتخاب می‌کند که در همه گزینه‌های انتخاب شده آمده باشند. (تصویر شماره ۶)

دقت و عدم دقت در جستجو

نکته مهم دیگری که لازم است به آن توجه کنیم قابلیت دقت یا عدم دقت در جستجو است. فعال بودن این گزینه به معنی دقت در جستجو است و غیرفعال بودن آن به معنای عدم دقت در جستجو می‌باشد. منظور از «عدم دقت» این است که با نوشتن یک حرف، تمام حالت‌های آن جستجو خواهد شد، مثلاً با نوشتن الف همه انواع آن شامل (أ، ا، إ، ؤ، ئ) جستجو می‌شود و در صورت انتخاب گزینه «دقت» فقط همان حالت تایپ شده را لحاظ می‌کند. (تصویر شماره ۱۳)

فایده استفاده از گزینه «عدم دقت در جستجو» این است که اگر کلمه‌ای به اشتباه بجای آنکه با الف تایپ شود با همزه تایپ شده باشد آن را نیز برای ما پیدا

می‌کند. لذا در این شیوه، غلط‌های تایپی احتمالی در کار ما تأثیر زیادی نخواهد داشت.

گروه‌های فهرست‌سازی

یکی از امکانات مهمی که در این برنامه گنجانده شده است ویژگی فهرست‌سازی است که با استفاده از آن می‌توان فهرست‌های گوناگونی از کلمات را به شکل‌های مختلف تهیه کرد و یک کلمه و یا همه کلماتی را که در فهرست وجود دارد مورد جستجو قرارداد. همچنین با ترکیب این فهرست‌ها با یکدیگر می‌توان جستجوها را به شیوه‌های گوناگونی انجام داد.

در این بخش ۳ گروه وجود دارد. برای فعال کردن قسمت فهرست‌سازی باید یکی از این گروه‌ها را انتخاب کرد. هر کدام از این گروه‌ها یک برنامه جستجوگر مستقل است. یعنی با استفاده از هر کدام از این گروه‌ها می‌توان به جستجو پرداخت، بطور مثال می‌توان بوسیله یکی، مشتقات یک لغت را جستجو کرد و بوسیله گروه دیگر یک موضوع دیگر را و... (تصویر شماره ۱۳)

برای این که یک فهرست کلمات تشکیل دهیم یا به عبارت دیگر فهرست‌سازی کنیم می‌توانیم تک تک کلمات را تایپ و به فهرست اضافه کنیم. ولی این کار خصوصاً در مواردی که می‌خواهیم مشتقات یک لغت را پیدا کنیم بسیار مشکل است و باید تک تک مشتقات را پیدا و به این فهرست اضافه نماییم. در این برنامه برای حل این مشکل علائم عمومی «*» و «؟» قرار داده شده است. علامت سوال «؟» نشانگر یک حرف است و علامت ستاره «*» نشانگر همه کلمات به هر تعداد حرف (همه چیز) است، مثلاً در صورت نوشتن «؟؟» در

خط ورود، کلمات دو حرفی برای ما فهرست می‌شوند و با نوشتن « * » همه کلمات با هر تعداد حرف جستجو می‌شوند. ترکیب این دو نتیجه‌ی دیگری دارد، مثلاً نوشتن « *؟؟ * » در خط ورود، به معنای دستور جستجوی همه کلمات دو حرفی و بیشتر است. در مورد علامت ستاره فرقی نمی‌کند که یک ستاره باشد یا چند ستاره.

حال برای وارد کردن تمامی مشتقات یک لغت می‌توان از این علائم استفاده کرد مثلاً برای یافتن مشتقات (خرج) می‌توان در خط ورود چنین نوشت: (*خ*ر*ج*). در این مورد فرقی نمی‌کند که ابتدای کلمه حرف خاء باشد یا حرفی دیگر. ولی اگر در خط ورود بنویسیم: (*خ*ر*ج) تمامی کلماتی فهرست می‌شوند که ابتدای آنها حرف خاء و انتهای آنها حرف جیم باشد. البته با این روش هم نمی‌توان در همه موارد، دقیقاً مشتقات یک لغت را پیدا کرد. در ادامه به توضیح این مطلب خواهیم پرداخت.

فهرست کلمات جستجو شده گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

پس از آنکه مشخصات کلمات را در خط ورود نوشتیم، برای تشکیل فهرست کلمات مورد نظر، باید دستور شروع را اجرا کنیم. تعداد این کلمات همیشه متغیر است و عدد مقابل هر کلمه تعداد تکرار آن کلمه را در کتابهای فعال برنامه نشان می‌دهد. در این فهرست در سمت راست هر کلمه علامتی وجود دارد که نشانگر فعال بودن آن کلمه در فهرست است. تمامی کلمات بصورت پیش‌فرض فعال هستند ولی در صورتی که نخواهیم جزء فهرست باشند می‌توان آن علامت را از بین برد و آن را غیرفعال نمود. در صورتی که نخواهیم تنها یکی از کلمات موجود در

فهرست را در محدوده فعال، مورد جستجو قرار دهیم، می‌توانیم با زدن کلید **Enter** روی آن یا با دوبار کلیک بر روی آن این کار را انجام دهیم.

انتقال گروه

پس از این که فهرست کلمات آماده شد می‌توانیم شماره گروهی را که فهرست ما در آن قرار دارد به خط جستجوی ترکیبی منتقل کنیم. برای اینکار از گزینه انتقال - در همان قسمت گروه‌ها - استفاده می‌کنیم. (تصویر شماره ۱۳) با یک بار کلیک روی آن، شماره گروه فهرست‌سازی به خط جستجوی ترکیبی انتقال می‌یابد. پس از انتقال گروه به خط جستجوی ترکیبی، با انتخاب گزینه جستجو، تمام کلمات فعال در آن فهرست جستجو خواهند شد. این جستجو به صورت ترکیب فصلی میان کل کلمات فهرست انجام می‌گیرد.

تعداد جواب‌های جستجو شده در این حالت معمولاً از تعداد کلماتی که برای آن فهرست ساخته شده، بیشتر است چون بسیاری از کلمات بیش از یک بار در کتاب‌ها تکرار شده‌اند.

علاوه بر آنکه می‌توان یک گروه را به خط جستجوی ترکیبی منتقل نمود و آن فهرست را جستجو نمود هم‌چنین با استفاده از عملگرهای جستجو - که شرح آن خواهد آمد - می‌توان ترکیب عطفی یا فصلی دو گروه را با یکدیگر ایجاد کرد یا یک گروه را با یک عبارت یا کلمه ترکیب نمود و آنگاه مورد جستجو قرار داد. مثلاً می‌توان پس از این که ۲ گروه را ساختیم و آنها را به خط جستجوی ترکیبی منتقل کردیم، چنین بنویسیم: (۱ & ۲). در این صورت جواب‌ها شامل مجموع موارد دو

فهرست خواهد بود یا این که نوشت: (۱ & رب) تا جواب‌ها شامل مواردی باشد که یکی از کلمات فهرست گروه ۱ و کلمه رب مشترکاً در آنها موجود باشد.

جستجوی ترکیبی

در بخش جستجوی این برنامه عملگرهای بسیاری وجود دارد؛ در نتیجه می‌توان کلمات و عبارات را به اشکال گوناگون جستجو کرد. با نوشتن کلمات و عبارات یا انتقال آنها از طریق گروه‌های فهرست‌سازی یا کپی‌کردن آنها از متن‌های موجود در برنامه، می‌توان آنها را با هم ترکیب کرد و مورد بررسی قرار داد.

عملگرهای جستجو

این عملگرها برای افزایش سرعت و توانمندی کاربر در هنگام جستجو گنجانده شده است. (تصویر شماره ۱۳) عملگرهای جستجو در این برنامه عبارتند از:

- ۱- علامت فاصله (□): وقتی می‌خواهیم عبارتی را جستجو کنیم که کلمات آن به هم پیوسته باشند، از این علامت استفاده می‌کنیم؛ یعنی بین هر دو کلمه این علامت را می‌گذاریم. استفاده از کلید فاصله نیز دقیقاً همین کار را انجام می‌دهد. این عملگر برای جستجوی عین عبارت به کار می‌رود.
- ۲- علامت ترکیب عطفی (&): وقتی که بخواهیم چندین کلمه را بدون توجه به تقدم و تأخر آنها از یکدیگر جستجو کنیم از این علامت استفاده می‌کنیم. این جستجو که جستجوی عطفی نامیده می‌شود، به معنی وجود همه کلمات مورد نظر در متن است.

۳- علامت ترکیب فصلی (|) : برای جستجو و یافتن متونی که دارای یکی از دو یا چند کلمه مورد نظرمان یا همه آنها باشد بین کلمات این علامت را قرار می‌دهیم. این جستجو را اصطلاحاً جستجوی فصلی می‌نامند.

۴- علامت نفی (!) قرار دادن این علامت قبل از یک کلمه یا عبارت بدین معنی است که ما مواردی را می‌خواهیم که این کلمه یا عبارت در آنها نباشد مانند: (!الله) که دستور جستجوی تمام مواردی (آیات و روایات) است که کلمه الله در آنها نباشد.

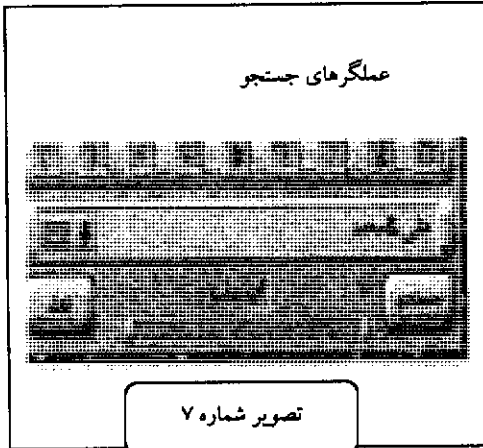
نکته‌ای که در مورد این عملگر باید مدنظر داشت این است که اگر بخواهیم علامت نفی را بین دو کلمه یا عبارت استفاده کنیم باید قبل از علامت نفی (!) ، عملگر عطف (&) را قرار دهیم. مثلاً (محمد & ! علی) ؛ یعنی تمام عباراتی که محمد باشد و علی نباشد.

۵- علامت (#) : استفاده از این عملگر در قسمت قرآن - که در بخش آیات به آن خواهیم پرداخت - نشان دهنده آن است که کلمه یا عبارت مورد نظر باید در ابتدای آیه باشد. در صورت استفاده از این عملگر در قسمت جستجو کلمه یا عبارت مورد نظر باید در ابتدای پاراگراف باشد.

۶- علامت ترکیب عطفی مرتب (←) : استفاده از این عملگر بدین معناست که مواردی را جستجو کند که آن کلمات با همان ترتیب نوشته شده در خط دستور، در آن موجود باشند.

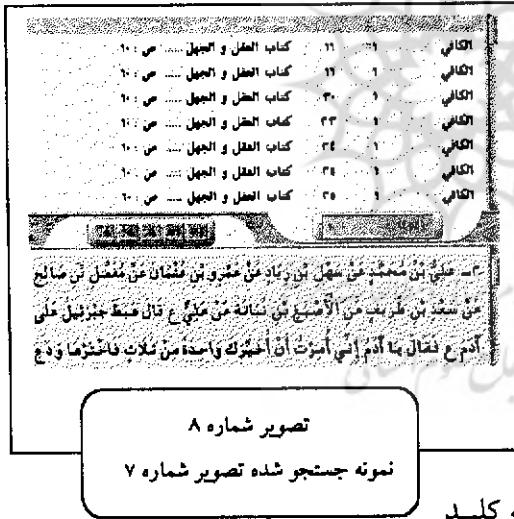
۷- ترکیب مانعة الجمع (^) : با قرار دادن این عملگر بین دو کلمه، مواردی را برای ما جستجو می‌کند که یکی از آن کلمات را در برداشته باشد، به شرط آنکه هر دو کلمه با هم نباشند.

۸- علامت جستجو با تغییر اولویت () : با استفاده از پرانتز و قرار دادن کلماتی با علائم فوق در آن می توان به جستجوی مشروط پرداخت.



یک نمونه جستجوی ترکیبی

عطفی در تصویر شماره ۷ آورده شده است که در آن دو واژه محمد و علی به صورت عطفی جستجو شده اند.



نکته: در بخش جستجو، در تمام مواردی که می خواهیم جستجویی را انجام دهیم برای وارد کردن کلمه یا عبارت می توان از صفحه کلیدی که در خط ورود گنجانده شده است استفاده کرد با یک

مرتب کلیک روی صفحه کلید، صفحه کلید

برنامه فعال می شود. صفحه کلید دو حالت دارد: حالت اولیه آن، همان است که مشاهده می شود. برای دیدن حالت دوم صفحه کلید و استفاده از آن می توان کلید S hift را فشار داد.

محیط‌های جستجو

ویژگی بسیار خوب دیگری که در این برنامه در بخش جستجو وجود دارد « محیط‌های جستجو » است؛ یعنی برای جستجوی یک کلمه یا عبارت و...، چهار



محیط در اختیار ماست و می‌توانیم در هر محیط به یک شیوه جستجو کنیم. محیط‌های جستجو چهار قسمت مستقل هستند که هر کدام یک محیط جستجوگر با تمام ویژگی‌های موجود در برنامه است. با فعال شدن هر محیط، تمام امکانات بخش جستجو در اختیار ما قرار می‌گیرد. انجام هرگونه عملیات جستجو،

فهرست‌سازی و تغییر دامنه‌های مختلف در هر محیط، هیچ تأثیری بر محیط‌های دیگر ندارد. (تصویر شماره ۹)

نحوه استفاده از دامنه محیطی در قسمت « جستجو در متن »

برای استفاده از دامنه محیطی ابتدا در یکی از محیط‌های جستجو، کلمه یا عبارتی را جستجو می‌کنیم. سپس در همان محیط یا محیط دیگر دامنه محیطی را انتخاب می‌کنیم. با فعال شدن این قسمت محیطی را که جستجو در آن انجام داده‌ایم انتخاب و شماره آن را فعال می‌کنیم. مثلاً اگر کلمه یا عبارتی را در محیط ۱ جستجو کرده‌ایم و هم اکنون می‌خواهیم پاسخ‌های جستجو شده را دامنه‌ای برای جستجوهای بعد قرار دهیم به محیط ۲ می‌رویم و با فعال کردن گزینه « دامنه

محیطی « عنوان محیط ۱ را فعال می‌کنیم در این حالت محیط جستجوی شماره ۲ تنها در پاسخ‌های جستجو شده در محیط ۱ فعال است. نکته‌ای که در اینجا باید به آن توجه داشت این است که با ایجاد تغییر در دامنه‌های محیطی، فهرست کلمات غیر فعال می‌شود. بنابراین برای جستجوی کلمات مورد نظر باید از خط ورود جستجوی ترکیبی استفاده کنیم.

نحوه استفاده از دامنه محیطی در قسمت « جستجو در فهرست »

نحوه استفاده از دامنه محیطی در این قسمت مانند « جستجو در متن » است با این تفاوت که چنانچه قسمت « جستجو در فهرست » فعال باشد و کلمه یا عبارتی را جستجو کنیم و پاسخ‌ها را دامنه محیطی برای یک محیط دیگر قرار دهیم اگر در این محیط جدید قسمت « جستجو در متن » فعال باشد، هنگام جستجو در محیط جدید، تنها در عناوین فهرست‌ها جستجو صورت نمی‌گیرد بلکه دامنه جستجو شامل متن همه ابوابی می‌شود که عناوین آنها جزء جواب‌های جستجو شده قرار داشته‌اند. مثلاً زمانی که کلمه یا عبارتی را در محیط ۱ در عناوین فهرست جستجو کنیم و پاسخ‌های جستجو شده را که شامل تعدادی عنوان، باب و فصل هستند، دامنه برای محیط دیگر قرار دهیم در این حالت اگر قسمت « جستجو در متن » فعال باشد امکان جستجو در متن و عناوین آن ابواب فراهم می‌شود. البته در همین حالت هم می‌توان با فعال کردن قسمت « جستجو در فهرست »، تنها پاسخ‌های جستجو شده در محیط ۱ (تنها در عناوین باب‌ها) را جستجو نمود.

البته از آنجا که پس از انتخاب دامنه محیطی، دیگر به گزینه‌های تعیین نوع و محدوده جستجو دسترسی نداریم، پیش از انتخاب دامنه محیطی، باید بخش جستجو در فهرست را فعال کرده باشیم.

نشانی جواب‌ها

پس از آنکه یک جستجو را انجام دادیم، به دنبال نشانی جواب‌ها و متن جواب‌ها هستیم. در قسمت «نشانی جواب‌ها» می‌توان حاصل جستجوی کلمات یا عبارات جستجو شده را به صورت اجمالی دید. در این قسمت ابتدا نام کتاب، سپس شماره جلد و شماره صفحه‌ای که کلمه یا عبارت مورد نظر در آن است دیده می‌شود. هم‌چنین نزدیک‌ترین عنوان به کلمه یا عبارت مورد نظر و شماره صفحه آن عنوان هم دیده می‌شود. با توجه به این پاسخ‌های اجمالی، می‌توانیم پاسخ‌های تفصیلی مورد نظر خود را بیابیم و در بخش متن جواب‌ها مطالعه و یا فیش برداری کنیم. (تصویر شماره ۸)

متن جواب‌ها

در قسمت پایین نشانی جواب‌ها، «متن جواب‌ها» قرار دارد در این قسمت برای هر مورد از جواب‌ها یک پاراگراف از متن کتاب نمایش داده می‌شود در صورتی که به متنی بیش از این مقدار نیاز داشته باشیم، با دوبار کلیک روی آن پاراگراف، یا فشردن کلید **Enter** و یا کلیک روی دکمه «متن» می‌توانیم وارد متن کامل کتاب شویم. البته پس از مطالعه یا فیش برداری از متن کامل کتاب، با زدن کلید بازگشت، بار دیگر به بخش پاسخ‌های جستجوی خود بازمی‌گردیم. (تصویر شماره ۸)

پژوهش

در بخش‌های نمایش و جستجو، هرگاه کلید پژوهش یا کلید سمت راست موس را روی هر کلمه فشار دهیم پنجره‌ای باز می‌شود که در آن سه عنوان جستجو، قرآن و لغت‌نامه وجود دارد. هر کدام از این عناوین برای منظوری خاص در برنامه قرار داده شده‌اند. اگر گزینه جستجو را انتخاب کنیم آن کلمه مستقیماً به خط جستجو انتقال می‌یابد و می‌توان آن را در کتب فعال برنامه جستجو کرد. اگر گزینه قرآن را انتخاب کنیم، کلمه جاری به خط جستجوی بخش قرآن منتقل می‌شود و می‌توان آن کلمه را در قرآن جستجو کرد. و بالاخره اگر گزینه لغت‌نامه را انتخاب کنیم به قسمت لغت‌نامه منتقل می‌شویم و می‌توانیم معنی کلمه مورد نظر و هم خانواده‌های آن را از طریق ریشه کلمه ملاحظه نماییم. در صورتی که کلمه‌ای بیش از یک ریشه داشته باشد، ابتدا باید ریشه مورد نظر خود را انتخاب کنیم و بعد معنای آن را بدست آوریم.

نکته‌ای که در اینجا باید به آن توجه داشت این است که این ریشه‌ها لزوماً ریشه واقعی هر کلمه نمی‌باشند خصوصاً در مواردی که کلمه‌ای جامد است و به اصطلاح دارای ریشه نیست.

حال اگر قسمتی از متن را با رنگی کردن انتخاب کنیم سپس با استفاده از پژوهش، یکی از گزینه‌های جستجو یا قرآن را انتخاب کنیم عملیات پژوهش بر روی متن منتخب انجام می‌شود. البته اگر بیش از یک کلمه را انتخاب کنیم، دیگر بخش لغت‌نامه پژوهش فعال نخواهد شد.

۴- آیات

یکی از قابلیت‌های ویژه‌این برنامه، عرضه متن قرآن کریم است که امکان جستجوی واژه‌ها و ریشه‌ها در آن وجود دارد. با انتخاب این گزینه (آیات)، صفحه‌ای نمایان می‌شود که دو قسمت مستقل و مجزا دارد. با انتخاب هر یک از قسمت‌های این صفحه امکانات مخصوص به آن قسمت را می‌توان ملاحظه کرد. این دو قسمت متن و واژه‌ها هستند.

متن

با انتخاب گزینه «متن» دسترسی به متن کامل قرآن کریم برای ما امکان پذیر می‌شود. در این قسمت امکانات متعدد و روشهای گوناگونی برای یافتن سوره‌ها و آیات قرآن وجود دارد.

ترتیب مصحف

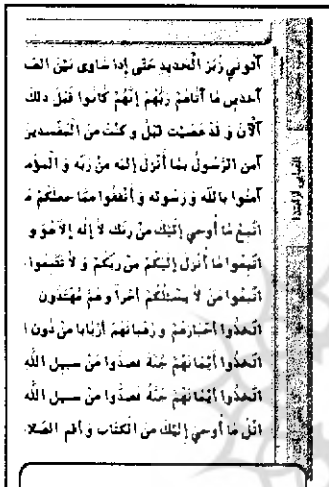
با فعال ساختن این قسمت آیات و سوره قرآن کریم به ترتیب موجود در قرآن قابل دسترسی است و از طریق انتخاب شماره سوره، نام سوره، آیه، جزء و یا حزب‌های قرآن می‌توان به قسمت‌های مختلف قرآن منتقل شد. همچنین مزیت مهم دیگری که در این قسمت وجود دارد این است که می‌توانیم موارد تکرار یک آیه را در کتب فعال برنامه ملاحظه نمود. برای اینکار می‌توان نشانگر را روی آیه دلخواه برد و با زدن کلید **Enter** یا دو بار کلیک بر روی آن، علاوه بر مشاهده دفعات تکرار آیه در مقابل آن، کلیه احادیث و متونی که در بردارنده آن آیه می‌باشند را نیز ملاحظه کرد. گزینه «آیات در کتب» نیز دقیقاً همین عمل را انجام می‌دهد.

کلیه امکانات و مزایای ارزنده‌ای که در بخش نمایش برنامه توضیح داده شد، درباره متن قرآن کریم نیز قابل استفاده و بهره برداری است.

الفبایی از ابتدا و الفبایی از انتها

با انتخاب گزینه « الفبایی از ابتدا»، آیات قرآن کریم به ترتیب الفبایی از ابتدای هر آیه مرتب می‌شوند. علاوه بر این می‌توان از قابلیت‌های دیگری نیز چون، تعداد تکرار آیه در کتب فعال، نمایش یک سطری آیات، نوشتن حروف و کلمات در خط

ورود و ... بهره گرفت. هر حرف یا کلمه‌ای که در این خط بنویسیم، فهرست آیات بر اساس آن مرتب خواهد شد. (تصویر شماره ۱۰)



تصویر شماره ۱۰

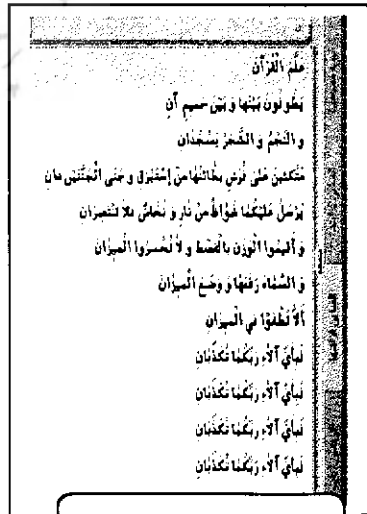
انتخاب گزینه « الفبایی از انتها» نیز شبیه به همین قسمت است فقط آیات قرآن براساس ترتیب الفبایی از انتهای هر آیه قابل دسترسی هستند. به عنوان مثال، اگر در این

حالت، حرف « ن » را در خط ورود بنویسیم کلیه آیاتی که با این حرف پایان

می‌یابند، نمایش داده خواهند شد. (تصویر شماره ۱۱)

گزینش آیات

با استفاده از این گزینه می‌توان آیات خاصی که دارای حروف یا کلماتی معین هستند را جستجو نمود امکانات جستجو در این قسمت نیز وجود دارد و واحد جستجویک آیه می‌باشد. در این قسمت می‌توان از علائم عمومی (؟ و *)



تصویر شماره ۱۱

نیز استفاده نمود. در این قسمت علاوه بر این خصوصیات، ویژگی نمایش یک سطری آیات و موارد تکرار آیه در کتب فعال برنامه نیز وجود دارد.

واژه‌ها

انتخاب این گزینه بخش جستجو در قرآن را فعال می‌کند و می‌توان از راههای مختلف، کلمات یا عبارات مورد نظر را در متن قرآن کریم جستجو کرد. این بخش یک کشف آیات قوی و با امکانات بسیار خوب را در اختیار ما می‌گذارد. امکانات دیگری نیز در این بخش وجود دارد که به بررسی آنها می‌پردازیم.

فهرست کلمات قرآن

با فعال کردن عنوان کلمه، می‌توانیم فهرست کلمات قرآن را به صورت الفبایی مشاهده کنیم. در مقابل هر کلمه، تعداد تکرار آن کلمه در قرآن مجید آمده است. با زدن **Enter** یا دوبار کلیک روی هر کلمه متن، آیاتی که دربردارنده آن کلمه هستند دیده می‌شود.

فهرست ریشه‌های قرآن

اگر گزینه «ریشه» را فعال کنیم فهرستی در دسترس ما قرار می‌گیرد که حاوی ریشه‌های کلمات قرآن کریم است، با انتخاب هر کلمه، تمامی مشتقات آن کلمه را از متن قرآن در فهرست روبرو می‌بینیم و می‌توانیم یکی از مشتقات را در فهرست روبرو انتخاب کنیم. در این فهرست برای ضمائر و حروف نیز ریشه مجازی آمده است و معنای آن این است که آن حرف و ضمیر را با کلیه پیشوندها و پسوندها می‌توانیم مشاهده و جستجو کنیم. در مقابل هر ریشه، تعداد تکرار مشتقات آن ریشه در قرآن قابل مشاهده است.

۵- لغت‌نامه

در بخش نمایش متن گفته شد که یکی از خصوصیات مهم این برنامه آن است که ارتباطی پویا بین متن و لغت‌نامه وجود دارد؛ یعنی در حین مطالعه یا جستجو و... هرگاه به لغت مشکلی برخورد کنیم می‌توان با کلیک راست کردن بر روی آن واژه و انتخاب لغت‌نامه، معنای آن واژه را پیدا کنیم. حال به معرفی جامع‌تری از این بخش می‌پردازیم.

همزمان با استفاده از برنامه می‌توانیم از امکانات ۳ لغت‌نامه نیز استفاده کنیم، معانی لغات مورد نظر خود را در این کتب بیابیم و یا لغتی را از متن کتب به این قسمت منتقل کنیم و معانی آن را بدست آوریم. کتاب‌های لغتی که در این برنامه ارائه شده است عبارتند از:

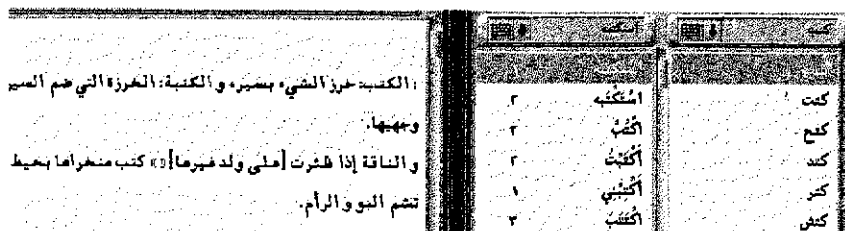
۱- العین، خلیل بن احمد فراهیدی ۲- لسان العرب، محمد بن مکرم معروف به ابن منظور ۳- مجمع البحرین، شیخ فخرالدین طریحی.

در صورتی که بخواهیم معنای یک لغت را فقط در یکی از این کتب پیدا کنیم، دو کتاب دیگر را غیر فعال می‌کنیم. (طریقه غیرفعال کردن در بخش دامنه خواهد آمد) بخش لغت‌نامه دارای دو قسمت ریشه و مشتق است که از یکدیگر مجزا هستند و کارایی‌های متفاوتی دارند.

ریشه، مشتق

اگر بعد از وارد شدن به بخش لغت‌نامه گزینه ریشه را برگزینیم قسمت ریشه فعال می‌شود. بعد از فعال شدن این قسمت، فهرست ریشه‌های کتب سه گانه لغت به ترتیب حروف الفبا مشاهده می‌شود. امکان دیدن و انتخاب مشتقات هر یک از

ریشه‌ها در فهرست روبرو وجود دارد و لذا می‌توان به صورت همزمان متن مربوط به آن ریشه یا یکی از مشتقات آن را مطالعه کرد. امکانات این قسمت، دامنه، فهرست ریشه‌ها و فهرست مشتقات است. مثلاً در تصویر شماره ۱۲ (کتاب) و مشتقات آن نمایش داده شده است. (تصویر شماره ۱۲)



كُتِبَ	۲
كُتِبَ	۲
كُتِبَ	۲
كُتِبَ	۱
كُتِبَ	۲

تصویر شماره ۱۲

دامنه

همانطور که ذکر شد از سه کتاب لغت در این برنامه استفاده می‌شود. حال اگر بخواهیم فقط از یکی از این کتب یا دو تا از آنها استفاده کنیم می‌توان دامنه را محدود کرد. گزینه دامنه در قسمت ریشه و مشتق فعال است اما تغییر دامنه در این قسمت تاثیری بر قسمت‌های دیگر ندارد. برای این که یک کتاب را از دامنه جاری حذف کنیم می‌توان با یکبار زدن کلید موس روی علامت کنار آن، آن کتاب را از دامنه حذف کرد و با یک بار کلیک روی همان علامت کتاب حذف شده، به دامنه بازگردانده می‌شود.

قسمت‌های فرعی

۱- اطلاعات جانبی برنامه

علاوه بر مزیت‌های بسیاری که در قسمت‌های اصلی این برنامه وجود داشت، مزیت‌ها و قابلیت‌های دیگری نیز در قسمت‌های فرعی این برنامه وجود دارد. در

صفحه اول این برنامه گزینه «اطلاعات جانبی برنامه» قرار دارد، که برای دسترسی به آن باید روی عبارت «حدیث ثقلین» کلیک نمود. با انتخاب این گزینه صفحه‌ای نمایان می‌شود که بخش‌های گوناگونی دارد.

یکی از این بخش‌ها «اهل بیت» است که در آن بطور اجمالی اطلاعات بسیار خوبی در مورد معصومین (علیهم السلام) ذکر شده است.

بخش دیگر «کتابشناسی» است. قبلاً گفتیم که می‌توان با استفاده از کتابنامه - در بخش نمایش متن - اطلاعات مختصری را نسبت به کتاب و نویسنده و... بدست آورد و در صورت نیاز با استفاده از گزینه «تکمیل» اطلاعات جامع‌تری در مورد کتب و مولفین آنها بدست آورد. کتابشناسی همه کتب موجود در این برنامه در این قسمت وجود دارد. این کتابشناسی حاوی مطالبی چون اهمیت و درجه اعتبار کتاب، موضوع کتاب و... است. عناوین مهم متن‌ها در ابتدای هر متن آمده است و با یک بار کلیک روی هر عنوان می‌توان به ابتدای متن مربوطه منتقل شد. در کتابشناسی هر یک از کتب که تصویری از نسخه‌های خطی یا طرح روی جلد کتاب موجود باشد، این تصاویر هم قابل ملاحظه است.

برای دستیابی به اطلاعات کتابشناسی هر کتاب کافی است آن کتاب را انتخاب کنیم. با این کار همه مطالب مربوط به آن کتاب در قسمت روبرو نمایش داده می‌شود. علاوه بر کتابشناسی می‌توان با انتخاب گزینه مولف، نام یکی از مولفین را انتخاب کرد و شرح حال او را در قسمت روبرو مشاهده نمود. شرح حال مولفان، نوشتاری پیرامون زندگینامه هر یک از مولفان کتاب‌های این برنامه است. در اینجا نیز برخی عناوین مهم در ابتدای هر متن آمده و با یک مرتبه کلیک روی هر عنوان می‌توان به ابتدای آن عنوان منتقل شد.

بخش‌های دیگری نیز در این قسمت وجود دارد مثل برنامه، یادداشت و... که با استفاده از گزینه « برنامه » می‌توان به اطلاعات اجمالی پیرامون کل برنامه دست یافت.

۲- راهنما

یکی دیگر از مزایای بسیار خوب این برنامه بخش راهنماست که در همه جای برنامه - چه بخش‌های اصلی و چه فرعی - قابل استفاده است. با استفاده از این گزینه می‌توان توضیحات مربوط به هر قسمت را بدست آورد برای این منظور روی گزینه « راهنما » کلیک می‌کنیم تا نشانگر موس به شکل علامت سوال درآید. آنگاه روی هر قسمت که کلیک کنیم توضیحات و اطلاعات مربوط به آن قسمت را در اختیار ما قرار می‌دهد علاوه بر این در صفحه اول این برنامه هم بخش راهنما گنجانده شده است که توضیحات مربوط به تمام قسمت‌های برنامه در آن وجود دارد.

۳- امکانات

در این قسمت می‌توانیم از امکانات فنی و جانبی موجود در برنامه استفاده کنیم که این امکانات مربوط به صفحه کلید، انتخاب فونت و... می‌باشد.

۴- درباره مرکز

در این بخش نیز می‌توان اطلاعاتی در مورد مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی بدست آورد و همچنین در مورد خصوصیات این نرم افزار و... اطلاعاتی وجود دارد.

کاستیها و کمبودهای برنامه نور ۲

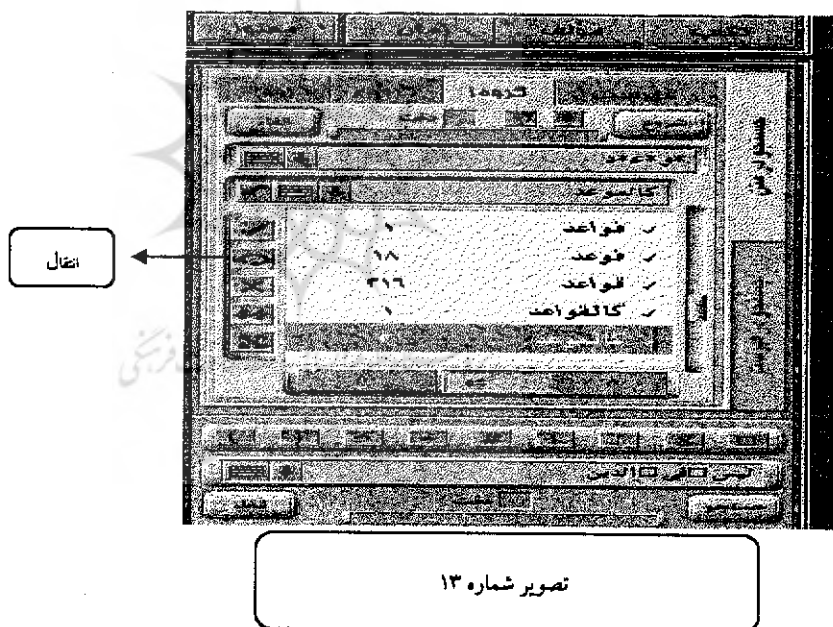
همانطور که ذکر شد این نرم افزار یکی از بهترین نرم افزارها در زمینه علوم اسلامی است و مزیت‌های بسیاری دارد که در قسمت‌های قبل به آن اشاره شد. در کنار همه این مزایا، پاره‌ای کاستیها هم در آن وجود دارد که در ذیل به آنها اشاره می‌شود.

با وجود کارایی بالای برنامه و زحمات فراوان تولیدکنندگان آن، مشکل اصلی در هنگام کار با این برنامه، محدود بودن منابع آن است. ۱۸۷ عنوان کتاب برای برنامه‌ای با قابلیت‌های فراوان اگرچه بسیار مفید و کارگشاست؛ ولی محقق را از مراجعه به دیگر برنامه‌ها بی‌نیاز نمی‌کند. در حالیکه اگر منابع بسیار دیگری از جمله منابع اهل سنت و دیگر منابع اصلی شیعه مانند کتب تاریخی، تفسیری و ... به این مجموعه افزوده شود میزان استفاده از این برنامه بیشتر خواهد شد. امید است در نگارش‌های بعدی این برنامه، شاهد افزایش منابع و موضوعات آن باشیم.

یکی دیگر از مزایای خوب این برنامه - که قبلاً به آن اشاره شد - این است که بیشتر متون موجود در آن اعراب‌گذاری شده‌اند و این امر در فهم متون و صحیح‌خوانی و ... بسیار مفید است. ولی همه این متون به طور کامل اعراب‌گذاری نشده‌اند و اگر این اعراب‌گذاری بطور کامل صورت گیرد امکان استفاده از آن برای کاربران دیگری که چندان مسلط به ادبیات عرب نیستند نیز وجود خواهد داشت. امکان مقابله دو متن از دیگر مزایای این برنامه است خصوصاً در جاهایی که می‌خواهیم اختلاف نسخه‌ها را بررسی کنیم این قابلیت راهگشاست. ولی به دلیل این که در اینجا فقط امکان مقابله دو متن با یکدیگر وجود دارد، در جاهایی که نیاز به مقایسه چندین متن وجود دارد، این برنامه کارایی لازم را ندارد.

بخش جستجوی این برنامه نیز - همانگونه که گذشت - دارای امکانات و قابلیت‌های بسیاری است و تهیه‌کنندگان برنامه با زحمات بسیار، قابلیت‌ها و امکانات زیادی را در اختیار کاربران قرار داده‌اند. با این همه در این قسمت نیز کاستی‌هایی وجود دارد.

هنگامی که با استفاده از گروهها می‌خواهیم یک فهرست بسازیم، باید واژه‌های مورد نظر را یکی‌یکی به فهرست اضافه کنیم و اگر با استفاده از علائم عمومی «؟» و «*» لغات مورد نیاز خود را بسازیم باز هم به مشکل برخوردیم خورد. مثلاً هنگامی که می‌خواهیم فهرست ما شامل همه مشتقات «وعد» باشد؛ باید در خط فرمان چنین بنویسیم: (* و* ع* د*) تا همه لغاتی که این سه حرف در آنها وجود دارد را برای ما بیاورد ولی بطور مثال واژه «یعد» را برای ما نمی‌آورد چون در آن اعلال صورت گرفته و حروف «وعد» در آن نیست. و یا لغات بسیار دیگری را برای ما می‌آورد که اصلاً ربطی به این ریشه ما ندارند مثل قواعد



و... (تصویر شماره ۱۳)

هرچند بعد از این که فهرست آماده شد می‌توان لغاتی از آن را حذف کرد ولی اینکار هم وقت‌گیر است و هم دقت بسیار می‌طلبد و خصوصاً برای آنهایی که زیاد

با قواعد عربی آشنا نیستند، این مشکل حادثر به نظر می‌رسد. علاوه بر این در جستجوی ترکیبی این برنامه امکان تعیین فاصله بین کلمات وجود ندارد، مثلاً وقتی که یک جستجوی عطفی را انجام می‌دهیم دیگر نمی‌توان فاصله بین کلمات یا عبارات را مشخص کرد. به عبارت دیگر در جستجوی ترکیبی (علی & رضا) تمام عباراتی که علی و رضا در آنها باشد را برای ما می‌آورد ولی نمی‌توانیم معلوم کنیم که فاصله بین این دو چقدر باشد. ممکن است این دو عبارت یا کلمه خیلی از هم فاصله داشته باشند و به کار ما نیایند. این امکان در برنامه «معجم فقهی» وجود دارد که میزان فاصله بین کلمات آن تا ۱۵۰ حرف متغیر می‌باشد.

پس از این که متن مورد نظر را انتخاب کردیم و گزینه «انتقال» را جهت منتقل کردن این مطالب به یادداشت تایید کردیم خود گزینه انتقال تغییر رنگ می‌دهد ولی در متن مورد نظر ما هیچ گونه تغییر رنگی حاصل نمی‌شود که اگر این تغییر رنگ در متن مورد نظر نیز صورت گیرد بسیار جالب‌تر به نظر می‌رسد تا کاربر را از انتقال متن مورد نظر خود کاملاً مطمئن گرداند.

علی‌رغم کاربرد بسیار این برنامه پس از نصب این برنامه بر روی «Hard»، در موقع کار با این برنامه نیاز به سی‌دی آن وجود دارد و لذا استفاده بهتر از آن و نیز بهره‌مندی از سرعت و صرف‌جویی در وقت ممکن نیست.

همان‌طور که ذکر شد پس از نصب این برنامه بر روی «Hard»، در هنگام کار باز هم نیاز به سی‌دی وجود دارد. و نیز به دلیل گرافیک زیبای این برنامه، هنگام استفاده آن، مدت زمان بسیاری از وقت کاربر تلف می‌شود؛ خصوصاً این که سرعت این برنامه هنگام اجرا شدن بسیار پایین است.

این برنامه بصورت Full screen (تمام صفحه) باز می شود و مانند دیگر برنامه های معمول نیست که به صورت یک پنجره باز می شوند و حالت های بیشینه سازی (ماکسیمایز) و کمینه سازی (مینیمایز) را دارا هستند. هر چند در صفحه اول این برنامه حالت کمینه سازی برای برنامه وجود دارد ولی چندان جالب طراحی نشده است. در نتیجه اگر این برنامه هم همانند دیگر برنامه ها امکان حداقل و حداکثر کردن بسته شدن را داشت بسیار بهتر و مفیدتر بود.





پروفیسر شہباز گل علم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی